

ПРОФЕСОР ЮРІЙ АНДРІЙОВИЧ ГОРБАНЬ: ЮВІЛЕЙ ЗНАНОГО УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКА

Готуючись до 75-річчя **Юрія Андрійовича ГОРБАНЯ**, подивилися у відділі кадрів Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН матеріали його кадрової справи. Коротка біографія здивувала. Доктор наук, професор, старший науковий співробітник, а автобіографія – тільки на одну неповну сторінку.

Спробуємо проаналізувати детальніше як жив, як працював та чого досяг

вельмишановний Юрій Андрійович.

Народився наш ювіляр у селі Матіївка Батуринського, нині Бахмацького району Чернігівської області 20 вересня 1937 року. Село розташоване серед мальовничої природи на правому березі стрімкого Сейму – однієї з приток Десни. Навпроти, на лівому березі – колишня гетьманська столиця Лівобережної України Батурин. Батьки Юрія Андрійовича – прості сільські трударі, від яких він успадкував працелюбство, наполегливість, почуття обов'язку. У семирічному віці залишився напівсиротою – батько загинув на фронтах Великої Вітчизняної війни. У важкі повоєнні роки, коли більшість сільських підлітків закінчували своє навчання семирічною, а здебільшого й початковою школою – після закінчення четвертого класу Матіївської початкової школи у п'ятий клас Батуринської середньої школи пішли одиниці, а серед них і наш Юрій Андрійович. Дорогу до знань йому торували надважкою працею мати і старша сестра, за що він їм вдячний усе своє життя. Фактично заради майбутнього свого братика старша за віком сестра, вічна їй пам'ять, залишила навчання й пішла працювати, щоб мати бодай якісь статки для продовження його навчання.

Закінчивши в 1955 році Батуринську середню школу, три роки працював на різних роботах – у місцевому колгоспі, в МТС помічником комбайнера, завідував сільським клубом. То були часи хрущовських реформ, а серед них і у галузі народної освіти. Остання давала реальні шанси одержати вищу освіту й дітям з робітничих сімей та сімей колгоспників, хоча для цього був обов'язковим трудовий стаж не менше трьох років. Тож ті три роки, як згадує наш ювіляр, не були втраченим часом. За той час він значно розширив свій світогляд, поглибив почуття відповідальності, яке у подальшому стало його життєвим кредо.

Діставши необхідний стаж, збагатившись життєвим досвідом, Юрій 1959 року вступив до Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка на історико-філософський факультет (відділення історії). Того року один із найстаріших вищих навчальних закладів країни відзначав 125-річчя з часу свого заснування, тож разом з іншими студентами університету, а їх там на той час навчалось понад 10 тисяч, Юрій радів, що обраний ним вуз, у якому уже діяло 11 факультетів, був нагороджений орденом Леніна – найвищою на той час державною нагородою. Доречно зазначити, що менше як через два роки провідний вуз України буде відзначати своє 180-річчя, тож Юрій Андрійович, як член вченої ради історичного факультету університету, матиме нагоду вкотре вшанувати ювілей рідного вузу, чого ми йому щиро бажаємо.

Період навчання в університеті співпав із так званою хрущовською відлигою, з безкомпромісною критикою культу особи, тож більшість викладачів факультету намагалися привити студентам навички творчого мислення, багато в чому розкриваючи сторінки історії такими, якими вони були насправді. Тож і донині професор Юрій Горбань із вдячністю та повагою згадує імена своїх учителів-наставників – професорів О. Бородіна, В. Жебокрицького, В. Кудіна, В. Маркіну, доцентів А. Буцика, К. Джеджулу, Л. Марісову та інших. Не забуває своїх друзів-однокурсників, зокрема тих, з якими ділив радості й незгоди студентського життя в гуртожитках університету.

1964 року закінчилося студентське життя – чи не найкраща пора його юності, як і будь-якої молодій людині, якій пощастило бути студентом. Юрій Горбань упевнено вступав у новий етап свого життя. Перший викладацький досвід випускник університету набував у якості викладача Миколаївського кораблебудівного інституту імені адмірала С.О. Макарова. ВНЗ відносився до Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти Союзу РСР. На той час у ньому навчалось близько семи тисяч студентів, яким вчорашній випускник столичного університету викладав суть історії правлячої партії, відповідно й історії держави. Певно, що студенти запам'ятали лекції молодого, але теоретично підготовленого викладача, та й сам Юрій Горбань набирался педагогічного досвіду. Діяльність на педагогічній ниві надалі продовжено десятиліттями роботи у Київському державному (пізніше – національному. – Авт.) університеті імені Тараса Шевченка.

У вересні 1967 року Юрій Андрійович повернувся до «Alma mater» як аспірант кафедри історії КПРС природничих факультетів Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка. Ще не закінчивши аспірантури, на початку 1970 року йому запропонували посаду асистента названої кафедри. Через рік він успішно захистив дисертацію на здобуття вченого ступеня кандидата історичних наук, тож відповідно до діючих на той час положень стає старшим викладачем кафедри. З 1976 року – доцент тієї ж кафедри. В 1984 році захистив докторську дисертацію. Рішення вченої спеціалізованої ради Київського держуніверситету про присудження вченого ступеня доктора історичних наук затверджене Вищою атестаційною комісією при Раді Міністрів Союзу РСР у березні 1985 року. З наступного року Юрій Андрійович працював на посаді професора кафедри історії КПРС природничих факультетів університету. 1987 року рішенням союзної ВАК Ю.А. Горбаню присвоєне наукове звання професора.

З кінця 1986 року за рішенням керівництва університету він був направлений на посаду професора Інституту підвищення кваліфікації викладачів суспільних наук при Київському державному університеті ім.

Т.Г. Шевченка – з мотивацією «для зміцнення кадрового потенціалу і його омолодження». У названому підрозділі університету працював до 1992 року, допоки з розпадом Радянського Союзу не припинив свого існування і названий заклад, оскільки в ньому набували підвищення кваліфікації викладачі-суспільствознавці з усього колишнього Союзу.

Відтак Юрій Андрійович повернувся на рідну кафедру, яка відтепер називалася кафедрою української історії та етнополітики історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де продовжував працювати на посаді професора, викладаючи історію України на факультеті кібернетики, на якому, до речі, почав працювати ще з часу зарахування його на посаду асистента кафедри. Крім нормативних курсів читав також спецкурси, зокрема з етнополітики, з історії розвитку науки – як на факультеті кібернетики, так і на ряді інших факультетів університету. Зміна назви кафедри була своєчасною і адекватною відповіддю на виклики складного часу політичних та ідеологічних трансформацій в українському суспільстві. Змін, до яких Юрій Андрійович органічно адаптувався як кваліфікований і досвідчений науковець і викладач-професіонал. Період, коли з'явилася можливість відійти від неухильного слідування жорстким політико-ідеологічним схемам і догмам, він сприйняв виважено, не впадаючи у надмірно-емоційне “перебудування”, не вдаючись до крайнощів, а керуючись принципом, що науковець, якщо він не пристосованець заради кар'єри чи якихось інших корисливих міркувань, має жити і творити за совістю.

Повернувшись на кафедру, яка відтепер була іншою не тільки за назвою, а й за своєю суттю, Юрій Андрійович почав активно освоювати один з нових напрямів її роботи – етнополітику. За його участі, а пізніше й за його керівництвом розробляються відповідні навчальні програми, методичні матеріали тощо. Етнополітична тематика стає органічною складовою його лекцій з курсу історії України.

У своїй науковій і викладацькій діяльності Юрій Андрійович залишався вірним своїм принципам, своєму педагогічному кредо: сповідування принципу

пріоритетності історичного факту, а не його суб'єктивних оцінок, які неодноразово змінювалися в залежності від зміни політичної ситуації в країні. А ще – не переживувати до безкінечності наші минулі недоліки, трагічні сторінки нашої історії, а робити з них відповідні висновки заради майбутнього. Його принцип – історія повинна застерігати від помилок минулого, а не зводити з ним рахунки. В такому дусі виховував і студентів. У викладацькій, як і в науковій роботі, головну увагу звертав на методологічне, історіософське обґрунтування тих чи інших проблем історичної науки, завжди шукав оптимальні підходи до вирішення проблем навчально-методичної роботи з орієнтацією на перспективу.

На посаді завідувача кафедри української історії й етнополітики (1996–2002) проявилися, крім іншого, і його організаторські здібності. Регулярно почали видаватися практикуми до викладання відповідних курсів і спецкурсів, методичні розробки на нових методологічних засадах, нового змісту, відповідного сучасним умовам, набули науково-теоретичні семінари. Як керівник кафедри, він проявляв не тільки принциповість і вимогливість до членів колективу з метою забезпечення належного рівня роботи кожного, а й чуйність, лояльність, готовність допомогти будь-кому, якщо в цьому була потреба.

Колектив кафедри поважав його за непоказне вболівання, за авторитет кафедри, за дієву турботу щодо професійного зростання колег, за доброзичливе ставлення до кожного члена кафедри. Вміючи робити висновки із власних прорахунків у керівництві кафедрою, без амбіцій сприймав критику, якщо вона була конструктивною. Раціонально акумулював колективну думку членів кафедри, активно підтримував вдалі новаторські пропозиції щодо вдосконалення навчально-виховної і методичної роботи. І як результат, кафедра на належному науково-теоретичному і методичному рівнях забезпечувала викладання як нормативних курсів, так і спецкурсів з ряду історичних дисциплін.

Юрій Андрійович – один із ініціаторів, співавторів і керівник авторського колективу рекомендованого МОН України навчального посібника «Історія сучасного світу» (чотири видання за термін з 2003 по 2012 рр.), співавтор навчального посібника «Історії української та зарубіжної культури» (п'ять видань з 1999 по 2004 рр.), хрестоматій, документальних збірників з історії України, історії української культури, історії м. Києва, Миколаївщини та ряду інших видань навчально-методичного та документального характеру. Здійснював керівництво підготовкою пілотного проекту електронного варіанту підручника для студентів з історії України, який одержав схвальні відгуки студентів і викладачів-істориків університету.

Навчально-методичну роботу Юрій Андрійович Горбань органічно поєднував із науково-дослідницькою діяльністю. Він автор індивідуальної, співавтор п'яти колективних наукових монографій, ряду брошур, статей та інших публікацій. Усього у списку наукового доробку Юрія Андрійовича понад сто позицій. Як завідувач кафедри, здійснював керівництво щодо виконання двох бюджетних тем з проблематики української державності. Вагомий його вклад у підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів. За його науковим керівництвом підготовлено понад 20 кандидатів історичних наук, консультував написання трьох успішно захищених докторських дисертацій, тож його з вдячністю згадують історики багатьох навчальних закладів України і не тільки.

Юрій Андрійович брав активну, не формальну, участь у громадській роботі, зокрема у тому її напрямку, що стосувався вдосконалення навчально-методичного процесу, атестації науково-педагогічних кадрів. Певний час входив до складу навчально-методичної комісії Мінвузу України, до ряду координаційних рад. Понад 20 років (1974–1995) із старанністю працював ученим секретарем спеціалізованих рад у Київському держуніверситеті із захисту дисертацій історичного профілю. За цей час, і до певної міри за його участі, у спецрадах захищено понад 370 дисертацій на здобуття вчених ступенів кандидата та доктора історичних наук. Його кваліфікований підхід до атестації кадрів, добросовісне ставлення до виконання обов'язків було помічено

союзною ВАК, тому з 1976 року він фактично був зарахований позаштатним працівником Держінспекції ВАК СРСР, у складі комісії якої інспектував роботу спецрад багатьох вузів Радянського Союзу. У часи української незалежності був членом експертної ради ВАК України.

Протягом багатьох років Ю.А. Горбань працював заступником завідувача кафедри, був членом вчених рад факультету кібернетики, був і залишається членом вченої ради історичного факультету університету.

Колеги Юрія Андрійовича по кафедрі завжди відзначали й відзначають його шанобливе ставлення до своїх наставників у викладацькій і науковій роботі. З особливою вдячністю він згадує багаторічного керівника кафедри професора М.М. Матвійчука, за чуйного ставлення якого відбувалося його наукове і професійне зростання, так само як і своїх керівників по Інституту підвищення кваліфікації викладачів суспільних наук – професорів М.Я. Варшавчика, Б.І. Корольова, П.М. Шморгуна та інших.

Професійний досвід Юрія Андрійовича залишається затребуваним і після його виходу на пенсію. Роботу в університеті він залишив за станом здоров'я в 2004 році. Проте не полишає зв'язків з рідними йому кафедрою, історичним факультетом та університетом як член ветеранської організації вузу.

В квітні 2009 року професор Ю.А. Горбань запрошений на роботу в Державну наукову сільськогосподарську бібліотеку НААН на посаду головного наукового співробітника. Відтоді працює там заступником голови спеціалізованої вченої ради з історії науки і техніки, заступником головного редактора наукового фахового електронного видання «Історія науки і біографістика». За три роки роботи в названій установі опублікував 17 наукових статей за тематичним напрямом – історія науки і техніки та наукова біографістика. Регулярно рецензує рукописи кандидатських дисертацій, монографій тощо.

У 2012 році Атестаційна колегія МОНмолодьспорту України присвоїла Ю.А. Горбаню вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю «Історія науки і техніки». Юрій Андрійович має ряд урядових та

відомчих нагород, зокрема «Відмінник аграрної освіти та науки», нагороджений Почесною відзнакою Національної академії аграрних наук України – за значний внесок у розвиток вітчизняної бібліотечної справи, особистий внесок у розробку нових методик інформаційно-бібліотечного супроводження наукового забезпечення агропромислового виробництва та з нагоди 75-річчя від дня народження.

Варто зазначити, що започаткований Юрієм Андрійовичем науково-педагогічний напрям діяльності продовжує його донька – Тетяна Юріївна. Вона – доктор політичних наук, професор тієї ж кафедри, на якій 35 років працював її батько.

Колектив Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки НААН сердечно вітає шановного Юрія Андрійовича з ювілеєм, зичить йому міцного здоров'я, здійснення творчих задумів і найкращих людських сподівань, а також добробуту та злагоди, добра і радості, щирої любові ближніх. Нехай світлішають Ваші життєві обрії, хай доля неодмінно прихилиється особисто до Вас та Ваших рідних і близьких!

Г. О. ГЛАЗУНОВ,

*Державна наукова сільськогосподарська
бібліотека*

Національної академії аграрних наук, м. Київ

Хронологічний покажчик публікацій професора Ю.А. Горбаня

1969

1. Нариси історії Миколаївської обласної партійної організації (1897–1968) / Ю. А. Горбань, І. О. Гостєв, А. Й. Гусєва та ін. ; за ред. В. А. Васильєва. – Одеса : Маяк, 1969. – 419 с.

2. Живе втілення лєнінських ідей планового господарювання (До 40-річчя прийняття першого п'ятирічного плану) / Ю. А. Горбань // Укр. іст. журн. – 1969. – № 4. – С. 114–117.

1970

3. Організаційне зміцнення і перебудова роботи партійних організацій України в період розгорнутого наступу соціалізму по всьому фронту (1929–1932 рр.) / Ю. А. Горбань // Наук. пр. з історії КПРС. – К., 1970. – Вип. 37. – С. 78–87.

1971

4. Константи́нівка / Ю. А. Горбань, А. Ф. Бабєнко, Ф. М. Подолян // Історія міст і сіл УРСР. Миколаївська область. – К. : Голов. ред. УРЕ АН УРСР, 1971. – С. 134–143.

5. Організуєча роль Компартії України в розвитку трудової активності робітничого класу в роки першої п'ятирічки / Ю. А. Горбань // Наукові праці з історії КПРС. – К., 1971. – Вип. 45. – С. 69–77.

1973

6. Інженерно-технічні кадри України в період соціалістичної індустріалізації / Ю. А. Горбань // Наук. пр. з історії КПРС. – К., 1973. – Вип. 63. – С. 53–61.

1974

7. Діяльність КП(б)У з розвитку трудової активності робітничого класу в роки першої п'ятирічки. Історіографія проблеми / Ю. А. Горбань // Наук. пр. з історії КПРС. – К., 1974. – Вип. 67. – С. 47–55.

1975

8. [Рецензія] / Ю. А. Горбань, С. М. Клапчук // Укр. іст. журн. – 1975. – № 6. – С. 141–142. – Рец. на кн. : Терещенко Г. І. Организаторская деятельность Компартии Украины по подготовке рабочих кадров.

1976

9. Партійне керівництво розвитком промисловості України. 1917–1975. / Ю. А. Горбань, Н. Ю. Костриця, М. М. Матвійчук, А. П. Черченко [та ін.] ; за ред. М. М. Матвійчука. – К. : Вища шк., 1976. – 343 с.

10. Питання дружби народів в курсі історії СРСР : посіб. для учителів / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Н. Ю. Костриця. – К. : Рад. шк., 1976. – 124 с.

11. Творчий розвиток XXV з'їздом КПРС марксистсько-лєнінського вчення про провідну роль робітничого класу в соціалістичному суспільстві / Ю. А. Горбань. – К. : Т-во «Знання» УРСР, 1976. – 22 с.

12. Ведущий класс общественного прогресса / Ю. А. Горбань // Коммунист Украины. – 1976. – № 9. – С. 73–77.

1977

13. Діяльність партійних організацій з підвищення ролі виробничих нарад на промислових підприємствах Української РСР (1956–1961 рр.) / Ю. А. Горбань, О. Ф. Рєдько // Вісн. Київ. ун-ту. – 1977. – Вип. 10. – С. 20–25.

14. З історії боротьби Комуністичної партії за розв'язання проблеми робітничих кадрів в роки першої п'ятирічки / Ю. А. Горбань // Укр. іст. журн. – 1977. – № 4. – С. 94–99.

1978

15. Деякі питання організаційної і пропагандистської роботи парторганізацій новобудов соціалістичної індустрії України / Ю. А. Горбань // Вісн. Київ. ун-ту. – 1978. – Вип. 11. – С. 39–46.

16. Досвід партійних організацій України керівництва пресою в передвоєнні роки / Ю. А. Горбань, В. М. Присяжнюк // Наук. пр. з історії КПРС. – К., 1978. – Вип. 92. – С. 98–103.

1979

17. До питання про темпи індустріалізації. З досвіду діяльності партійних організацій України / Ю. А. Горбань // Вісн. Київ. ун-ту. – 1979. – Вип. 12. – С. 28–34.

1980

18. КПРС і творча активність мас: Партія – організатор творчої активності робітничого класу України в період соціалістичного і комуністичного будівництва / Ю. А. Горбань, М. М. Матвійчук, В. Ф. Остафійчук [та ін.] ; за ред. М. М. Матвійчука. – К. : Вища шк., 1980. – 383 с.

19. Очерки истории Николаевской областной партийной организации / Ю. А. Горбань, В. А. Васильев, И. А. Гостев [и др.] ; отв. ред. В. А. Васильев. – 2-е изд., доп., перераб. – Одесса : Маяк, 1980. – 328 с.

20. Плани семінарських занять з методичними порадами для студентів-заочників природничих факультетів / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Матвійчук [та ін.]. – К. : Вид-во Київ ун-ту, 1980. – 28 с.

1981

21. Методичні поради до викладання 10 – 12 тем курсу історії КПРС для студентів природничих факультетів / Ю. А. Горбань. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1981. – 18 с.

1982

22. КПРС – організатор братерського співробітництва народів СРСР: період соціалістичного і комуністичного будівництва / Ю. А. Горбань, В. Є. Лось, М. М. Матвійчук [та ін.] ; за ред. В. Є. Лося, М. М. Матвійчука. – К. : Вища шк., 1982. – 343 с.

23. Методичні поради до планів семінарських занять для студентів других курсів Київського державного університету / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Матвійчук [та ін.]. – К. : Вид-во КДУ, 1982. – 50 с.

24. З досвіду партійних організацій новобудов України по залученню трудящих до управління виробництвом / Ю. А. Горбань, В. І. Бухановська // Вісн. Київ. ун-ту. – 1982. – Вип. 15. – С. 15–20.

25. Интернационалистский характер хозяйственной деятельности КП(б)У в период борьбы за построение фундамента социалистической экономики в СССР. 1926–1932 гг. / Ю. А. Горбань // Научные труды по истории КПСС. – К., 1982. – Вып. 118. – С. 33–39.

26. [Рецензія] / Ю. А. Горбань, М. М. Матвійчук // Укр. іст. журн. – 1982. – № 7. – С. 148–150. – Рец. на кн. Нариси історії Сумської обласної партійної організації.

1983

27. Развитие коллективных форм организации труда: исторический опыт и современная практика / Ю. А. Горбань // Научные труды по истории КПСС. – Вып. 122. – К., 1983. – С. 26 – 32.

28. [Рецензія] Узагальнення досвіду соціалістичних перетворень в республіці: рецензія на книгу «Ленінський план побудови соціалізму і його здійснення на Україні» / Ю. А. Горбань, М. М. Матвійчук // Вісник Академії наук УРСР. – 1983. – № 5. – С. 106 – 107.

1984

29. Ленинским курсом социалистической индустриализации : из опыта Компартии Украины по руководству развитием промышленности республики / Ю. А. Горбань. – К. : Вища шк., 1984. – 150 с.

30. Разоблачение буржуазной идеологии и ревизионизма в курсе истории КПСС (1921–1984 гг.) / Ю. А. Горбань, А. П. Конашевич, Д. Д. Пиха. – К. : Изд-во Киев. ун-та, 1984. – 92 с.

31. Ленінський план побудови соціалізму в СРСР. На допомогу пропагандистам і слухачам системи марксистсько-ленінської освіти / Ю. А. Горбань // Укр. іст. журн. – 1984. – № 1. – С. 114–120.

1985

32. Історія КПРС : плани семінарських занять, метод. поради, теми рефератів / Ю. А. Горбань, Б. Й. Кашкін, П. І. Коваль. – Біла Церква, 1985. – 86 с.

33. Из опыта деятельности Компартии Украины по совершенствованию организации труда в промышленности в годы второй пятилетки / Ю. А. Горбань // Науч. тр. по истории КПСС. – К., 1985. – Вып. 134. – С. 97–103.

34. Організаторська робота партії по створенню передумов виникнення і розвитку стахановського руху : (матеріали круглого столу) / Ю. А. Горбань // Укр. іст. журн. – 1985. – № 8. – С. 21–25.

1986

35. Лениным курсом коммунистического созидания и мира (К 116-й годовщине со дня рождения В. И. Ленина / Ю. А. Горбань. – К. : О-во «Знание»УСССР, 1986. – 16 с.

36. Методичні поради і завдання для контролю знань студентів з історії КПРС / Ю. А. Горбань, Б. Й. Кашкін, П. І. Коваль. – Біла Церква, 1986. – 52 с.

37. Деякі питання господарської політики партії в умовах переходу до соціалістичної індустріалізації країни / Ю. А. Горбань // Вісн. Київ. ун-ту. – 1986. – № 19. – С. 7–12.

38. Ленинские принципы подбора и оценки руководящих хозяйственных кадров: некоторые аспекты опыта Компартии Украины в свете современной кадровой политики КПСС / Ю. А. Горбань // Науч. тр. по истории КПСС. – К., 1986. – Вып. 142. – С. 15–22.

39. Ключове питання теорії ленінізму / Ю. А. Горбань, В. І. Масальський // Знання та праця. – 1986. – № 2. – С. 17–18. – Рец. на кн. : Беспалов Н. Е. Ленинское учение о партии : историография.

1987

40. КП(б)У в боротьбе за осуществление ленинских принципов материального стимулирования труда (1928–1937 гг.) / Ю. А. Горбань // Науч. тр. по истории КПСС. – К., 1987. – Вып. 145.

41. На шляхах соціалістичного творення / Ю. А. Горбань . // Укр. іст. журн. – 1987. – № 2. – С. 149–150. – Рец. на кн. : Ткачова Л. І. Інтелігенція Радянської України в період побудови основ соціалізму.

1988

42. История КПСС : курс лекций / Ю. А. Горбань, М. А. Варшавчик, Я. С. Калакура [и др.] ; рук. авт. кол. Я. С. Калакура. – К. : Выща шк., 1988. – 504 с.

43. История КПСС : методика комплексного изучения вузовского курса / Ю. А. Горбань, М. А. Варшавчик, Б. И. Королев [и др.]. – К., 1988. – 68 с.

44. Боротьба партії за побудову соціалізму в СРСР (1926–1941 рр.) / Ю. А. Горбань // Укр. іст. журн. – 1988. – № 11. – С. 112–125.

1989

45. Ленінська концепція соціалізму і революційна перебудова суспільства / Ю. А. Горбань // Укр. іст. журн. – 1989. – № 4. – С. 3–16.

1990

46. Мир 20-х – 30-х годов : от стабилизации к кризисам / Ю. А. Горбань, Л. Ф. Гайдуков, А. Д. Горбул [и др.]. – К. : ИПК при КГУ, 1990. – 92 с.

47. Л. Д. Троцький про організацію суспільної праці в умовах переходу до соціалізму (1917–1923 рр.) / Ю. А. Горбань, В. І. Бакулін // Укр. іст. журн. – 1990. – № 3. – С. 26–36.

1991

48. Політична історія України ХХ століття : орієнтовна програма курсу та бібліографічний покажчик літератури / Ю. А. Горбань, Л. Ф. Гайдуков, П. М. Шморгун [та ін.]. – К. : ПК, 1991. – 32 с.

49. Наукова література 20-х років як джерело вивчення досвіду кооперативного руху на Україні в початковий період непу / Ю. А. Горбань, О. М. Атоян // Наук. пр. з питань політ. історії. – К. : КДУ, 1991. – Вип. 170. – С. 84–94.

50. Соціально-класові пріоритети аграрної політики 20-х років : (на матеріалах преси України) / Ю. А. Горбань, Л. Л. Петер // Тези республіканської конференції, 5–6 квітня 1991 р. – К. : Політвидав України, 1991. – С. 41–44.

1992

51. Етнополітика як наука і навчальний предмет : програма спецкурсу для студ. природн. факультетів / Ю. А. Горбань. – К. : Вид-во Київ. унту, 1992. – 18 с.

1993

52. Історія : посіб.-довід. для вступників до вищ. навч. закл. / Ю. А. Горбань, Б. І. Корольов, Л. Я. Лук'янчук [та ін.]. – К. : Генеза, 1993. – Ч. 1 : Завдання та тести. – 95 с.

53. Історія : посіб.-довід. для вступників до вищ. навч. закл. / Ю. А. Горбань, Б. І. Корольов, Л. Я. Лук'янчук [та ін.]. – К. : Генеза, 1993. – Ч. 2 : Відповіді. – 345 с.

54. До питання про українську державність в 20-і роки / Ю. А. Горбань // Українська державність: історія і сучасність : тези наук. конф., Київ, 17–18 верес. 1993 р. – К., 1993. – С. 257–258.

1994

55. Історія України : програма курсу для студ. усіх спец. / Ю. А. Горбань, Л. В. Дячук, М. М. Карабанов [та ін.]. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1994. – 42 с.

56. Тестові завдання з історії України та всесвітньої історії ХХ ст. : (для абітурієнтів гуманітар. вузів та випускників серед. загальноосвіт. закл.) / Ю. А. Горбань. – К. : Ін-т систем. дослідж. МО України, 1994. – 94 с.

1995

57. Історія України : плани семінар. занять, реком. л-ра / Ю. А. Горбань, І. С. Гриценко, Л. В. Дячук [та ін.] ; за ред. С. М. Клапчука. – К. : Вид. Київ. ун-ту, 1995. – 32 с.

58. Михайло Волобуєв : доля «націонал-ухильника» / Ю. А. Горбань, Ю. І. Шаповал // Вартові неба. – 1995. – 18 лют.

1996

59. Історія України : хрестоматія : у 2 ч. / упоряд. Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, С. М. Клапчук [та ін.] ; кер. С. М. Клапчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : ІЗМН, 1996. – Ч. 2. – 336 с.

1997

60. Плани семінарських занять з курсу «Історія України»: для студ. ун-ту / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. – К. : РВЦ «Київ. ун-т», 1997. – 24 с.

1998

61. Історія України : програма курсу для студ. природн. фак. ун-ту / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, І. С. Гриценко [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. – К. : ВЦ «Київ. ун-т», 1998. – 36 с.

62. Український політичний вибір в контексті Першої світової війни / Ю. А. Горбань, В. П. Шпаченко // Перша світова війна і слов'янські народи : матеріали міжнар. наук. конф., Київ, 14–15 трав. 1998 р. – К., 1998. – С. 48–51.

63. До питання про політико-правові стосунки УСРР і РСФРР у 1918–1920-х роках / Ю. А. Горбань // Вісн. Київ. ун-ту. – К., 1998. – Вип. 39. – С. 4–8.

1999

64. Збірник програм спецкурсів для студентів університету / Ю. А. Горбань, Л. В. Дячук, В. С. Кругляков [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 1999. – 96 с.

65. Історія української та зарубіжної культури : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Я. С. Калакура [та ін.] ; за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – К. : Вища шк. ; Т-во «Знання», КОО, 1999. – 326 с.

66. Етнополітичні орієнтації українців в умовах Першої світової війни / Ю. А. Горбань, Т. Ю. Горбань // Сторінки історії : зб. наук. пр. / Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін.-т». – К., 1999. – Вип. 12. – С. 43–50.

67. Етнополітичні відносини в Україні на етапі утвердження радянської влади / Ю. А. Горбань, Т. Ю. Горбань // Вісн. Київ. ун-ту. – К., 1999. – Вип. 42. – С. 34–38.

2000

68. Історія України : практикум для студ. ун-ту / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Л. В. Дячук [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. – К., 2000. – 120 с.

69. Історія української культури : зб. матеріалів і док. / упоряд. : Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Я. С. Калакура [та ін.] ; за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – К. : Вища шк., 2000. – 607 с.

70. Історія української та зарубіжної культури : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Я. С. Калакура [та ін.] ; за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2000. – 326 с.

71. Етнополітичні виміри українського націонал-комунізму / Ю. А. Горбань // Вісн. Київ. ун-ту. – К., 2000. – Вип. 49. – С. 9–13.

2001

72. Історія сучасного світу : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, В. М. Петренко, А. Г. Слюсаренко [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. – К. : Телепресінформ, 2001. – 338 с.

73. Історія України : навч. посіб. до семінар. занять / Ю. А. Горбань, Т. Ю. Горбань, В. Є. Кругляков [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 2001. – 80 с.

74. Історія української та зарубіжної культури : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Я. С. Калакура [та ін.] ; за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – 3-тє вид., стереотип. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2001. – 326 с.

2002

75. Застереження історією (Українська радянська державність у координатах більшовицької етнополітичної моделі. 1918–1920-ті роки) : монографія / Ю. А. Горбань, Л. М. Марценюк, А. Г. Слюсаренко. – К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 2002. – 136 с.

76. Історія України : навч.-допоміж. посіб. для студ. природн. фак. ун-ту / Ю. А. Горбань, О. В. Даниленко, О. О. Бондарчук [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 2002. – 74 с.

77. Історія української та зарубіжної культури : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, С. М. Клапчук, В. Ф. Остафійчук [та ін.] ; за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – 4-те вид., перероб. і доп. – К. : Знання-Прес, 2002. – 351 с.

78. Історія України : пріоритети неупередж. пізнання / Ю. А. Горбань, Т. Ю. Горбань // Вісн. Київ. ун-ту. Історія. – К., 2002. – Вип. 63-64. – С. 68–72.

2003

79. Історія сучасного світу : соціально-політична історія XV – XX століть : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Л. В. Дячук [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Вікар, 2003. – 435 с.

80. Історія України : мультимедійний електронний підручник [Електронний ресурс] / Ю. А. Горбань, В. Є. Кругляков, В. В. Пилипенко [та ін.] ; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка ; за ред. Ю. А. Горбаня. – К., 2003. – Режим доступу: www.uninet.kiev.ua

81. Історія України. (Соціально-політичні аспекти) : навч. посіб. для студ. бакалаврського циклу НТУУ «КПІ» на 2003–2004 н. р / Ю. А. Горбань, О. Д. Зубалій, Б. П. Ковальський [та ін.] ; за ред. Б. П. Ковальського. – К. : Вид-во НТУУ «КПІ», 2003. – Ч. 1. – 100 с.

82. Практикум з курсу історії України : навч. посіб. для студ. природн. фак. / Ю. А. Горбань, О. О. Бондарчук, О. В. Даниленко [та ін.] ; за ред. М. М. Карабанова. – К. : Вид-во Київ. ун-ту, 2003. – 58 с.

83. Тести з курсу історії України : навч.-допоміж. посіб. для викладачів вищ. навч. закл. / Ю. А. Горбань, Л. В. Дячук, В. Є. Кругляков [та ін.] ; за ред. М. М. Карабанова. – К., 2003. – 87 с.

2004

84. Історія української та зарубіжної культури : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, С. М. Клапчук, В. Ф. Остафійчук [та ін.] ; за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. – 5-те вид., перероб., доп. – К. : Знання-Прес, 2004. – 358 с.

85. Економічні аспекти союзного державотворення: українські чинники (1918–1928 рр.) / Ю. Горбань, Т. Горбань // Часопис укр. історії : зб. наук. ст. / Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка, каф. укр. історії та етнополітики. – К., 2004. – Вип. 1. – С. 59 – 64.

2005

86. Історія Києва : від княжої доби до сучасності : зб. док. і матеріалів : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, Л. В. Морфлюк, К. О. Третяк [та ін.] ; за заг. ред. В. Ф. Колесника, А. П. Коцура, Н. В. Терес. – К. : Книги–XXI, 2005. – 773 с.

2007

87. Історія сучасного світу : соціально-політична історія XV–XX століть : навч. посіб. / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Л. В. Дячук [та ін.] ; за ред. Ю. А. Горбаня. – К. : Знання, 2007. – 439 с.

2008

88. Історія України : джерельний літопис / упоряд. : Ю. А. Горбань, М. І. Обушний, В. І. Червінський [та ін.] ; за ред. В. І. Червінського, М. І. Обушного. – К. : ДП «Дирекція ФВД», 2008. – 800 с.

2009

89. Початок становлення інфраструктури м. Києва як нової столиці Радянської України [Електронний ресурс] / Ю. А. Горбань // Історія науки і біографістика. – 2009. – Вип. 3. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/INB/2009-3/09gorban.pdf>. – Заголовок з екрану.

90. Історичне дослідження: імперативи неупередженого пізнання [Електронний ресурс] / Ю. А. Горбань, Т. Ю. Горбань // Історія науки і біографістика. – 2009. – Вип. 4. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/INB/2009-4/09gorban.pdf>. – Заголовок з екрану.

91. Епістолярна спадщина В'ячеслава Липинського : штрихи до політичної біографії / Ю. А. Горбань // Історія української науки на межі тисячоліть : зб. наук. праць / Дніпропетр. Нац. ун-т, ДНСГБ УААН, Від-ня історії та методології освіти, науки і техніки АН Вищ. освіти України. – К., 2009. – Вип. 43. – С. 73–80.

2010

92. Соціологічний аналіз структури української нації в науковому доробку Микити Шаповала / Ю. А. Горбань // Вісн. Нац. техн. ун-ту України «Київ. політехн. ін-т». Політологія. Соціологія. Право : зб. наук. праць. – К. : ІВЦ «Політехніка», 2010. – № 1 (5). – С. 49–53.

93. Постаць Богдана Кістяківського в українському визвольному русі початку ХХ століття / Ю. А. Горбань // Сторінки історії : зб. наук. праць / Нац. техн. ун-т України «Київ. політехн. ін.-т». – К. : ІВЦ «Вид-во Політехніка», 2010. – Вип. 30. – С. 71–80.

94. Українські альтернативи політиці економічного централізму в процесі союзного державотворення (1918–20-і роки ХХ ст.) / Ю. А. Горбань // Там само. – С. 103 – 112.

95. Історіологічний доробок в науковій творчості М. Ю. Брайчевського / Ю. А. Горбань // Історія української науки на межі тисячоліть : зб. наук. праць

/ Дніпропетр. Нац. ун-т, ДНСГБ УААН, Від-ня історії та методології освіти, науки і техніки АН Вищ. освіти України. – К., 2010. – Вип. 47. – С. 62–69.

96. Аграрно-земельне питання в політичній публіцистиці М. С. Грушевського / Ю. А. Горбань // Історія української науки на межі тисячоліть: зб. наук. праць / Дніпропетр. Нац. ун-т, ДНСГБ УААН, Від-ня історії та методології освіти, науки і техніки АН Вищ. освіти України. – К., 2010. – Вип. 49. – С. 57–63.

97. Проблема подвійної ідентичності у вітчизняній біографістиці [Електронний ресурс] / Ю. А. Горбань // Історія науки і біографістика. – 2010. – Вип. 4. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/2010-4/10_gorban.pdf. – Заголовок з екрану.

2011

98. Вітчизняна наука: зміст поняття в контексті української історії / Ю. А. Горбань // Історія освіти, науки і техніки в Україні: матеріали VI Всеукр. конф. молодих учених та спеціалістів, Київ, 27 трав. 2011 р. / НААН, ДНСГБ. – К., 2011. – С. 177–179.

99. Українська біографістика: суб'єктивний погляд на проблему термінологічних визначень / Ю. А. Горбань // Вісн. аграр. історії: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, НУБП, ДЕСГБ НААН. – К., 2011. – Вип. 2. – С. 5–12.

2012

100. Історія сучасного світу: соціально-політична історія XV–XX століть: навч. посіб. / Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, Л. В. Дячук [та ін.]; за ред. Ю. А. Горбаня. – 4-те вид., перероб., доп. – К.: Знання, 2012. – 441 с.

101. Постать П. А. Столипіна в контексті української історії / Ю. А. Горбань // Гілея: наук. вісн.: зб. наук. праць / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – К., 2012. – Вип. 57 (2). – С. 73–78.

102. Історичне дослідження: науково-методичні підходи до написання дисертаційної роботи [Електронний ресурс] / Ю. А. Горбань // Історія науки і біографістика. – 2012. – Вип. 1. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/2012-1/12_gorban.pdf. Заголовок з екрана.

103. Проблема термінологічних визначень у науковій біографістиці / Ю. А. Горбань // Історія освіти, науки і техніки в Україні: матеріали VII Всеукр. конф. молодих учених та спеціалістів, Київ, 16 берез. 2012 р. / НААН ДНСГБ. – К., 2012. – С. 200–201.

104. Теорія сімейно-трудового селянського господарства в науковій спадщині О. В. Чаянова [Електронний ресурс] / Ю. А. Горбань // Історія науки і біографістика. – 2012. – Вип. 1. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/INB/2012-2/12_gorban.pdf. Заголовок з екрану.